

JE ZELENNO ŠE ZELENNO?

Spoštovani bralci!

Pred vami je dvojna številka revije Geografija v šoli, kjer smo zbrali članke na temo zavarovanih območij. Dvojna številka je uspeh že sam po sebi, kajti ni samoumevno, da pridobimo dovolj člankov že za posamezno številko, kaj šele za dvojno! Za tematsko številko smo se odločili zlasti zaradi tekmovanja v znanju geografije, saj bo problematika zavarovanih območij tema tekmovanja v šolskem letu 2023/24, po drugi strani pa gre za aktualno problematiko, s katero se geografi venomer srečujemo in ki jo povezujemo z varovanjem okolja ali trajnostnim razvojem.

Zavarovana območja imajo svoj režim varovanja, ki je odvisen od stopnje varovanja (naravnega in družbenega) okolja. V enem od člankov lahko preberemo, da imamo v Sloveniji približno 13 % ozemlja zavarovanega na ravneh od naravnega spomenika do narodnega parka, 37 % ozemlja pa je vključenega v Naturo 2000 (ker se nekatera območja prekrivajo, je v celoti zavarovanega približno 40 % ozemlja naše države). To je gotovo pomemben podatek, a dandanes so vse pogostejša mnenja, da je teh območij preveč, kar je presenetljivo, saj (za)varovana območja niso od včeraj in odločitev le ene politične struje niti ne samo državne (slovenske) politike, temveč rezultat pogajanj z EU in njenih direktiv. Seveda to ne pomeni, da moramo biti z obstoječim stanjem zadovoljni in da ni ničesar za spremeniti; gotovo pa je potrebno več kot dvakrat premisliti o povečevanju (za)varovanih območij kot tudi o omilitvi varovalnih ukrepov na teh območjih. Hitenje ni nikoli dobro, pomembno pa bi bilo tudi širše družbeno, zlasti politično soglasje. Pa kdaj drugič še kaj o tem!

Tokratna številka je okoljsko, naravovarstveno, trajnostno obarvana. Če izpustimo uvodnik in novice, je najprej tu članek kolegov z ZRC SAZU Aleša Smrekarja, Katarine Polajnar Horvat in Daniele Ribeiro o okviru ohranjanja narave v Sloveniji, ki je bil vzpostavljen (že) leta 1991, k čemur je kasneje močno pripomogla Natura 2000, tako da imamo danes v Sloveniji okrog 40 % ozemlja, ki je kakorkoli (za)varovano v tem pogledu. Sledi članek Boruta Stojilkovića in kolegov o geodiverziteti, ki vsebinsko ni nujno povezan z zavarovanimi območji, je pa lahko geodiverzitetna ena od pomembnih meril za oblikovanje takšnih območij. O svetlobni onesnaženosti med letoma 2013 in 2021 pišeta Igor Žiberna in Eva Konečnik Kotnik, ki sta tokrat v tem pogledu preučila Triglavski narodni park, Krajinski park Goričko, Notranjski regijski park, Kozjanski park in območja Natura 2000. Ni presenetljiva njuna ugotovitev, da se je svetlobno onesnaženje v povprečju znatno povečalo.

Sledijo članki, ki se navezujejo na posamezna zavarovana območja v Sloveniji. Valentina Brečko Grubar piše o Škocjanskem zatoku – območju, ki je bilo tik pred tem, da ga širitev Kopra in njegovega pristanišča enostavno pogoltne, sedaj pa je pomembno mokrišče zlasti za ptice. Mojca Kunst in Barbara Ploštajner predstavljata Kozjanski regijski park, ki sodi poleg Škocjanskih jam in Notranjskega regijskega parka med tri regijske parke v Sloveniji. Zavarovana območja Bele krajine je pregledno predstavila Petra Madronič. Bela krajina skriva mnogo posebnosti, ki jih bi veljalo spoznati! Z morskimi odpadki na obalnem območju se je ukvarjala Natalija Špeh. Ugotavlja, da se še vedno pojavljajo podobni odpadki, kot so bili najdeni v predhodnih raziskavah. Petra Berčič Oman se sprašuje, kako dolgo bodo Zelenci, povirno območje Save Dolinke, še »zeleni«. Zgodilo se je, da se je zaradi različnih vzrokov zelo znižala gladina vode, zaradi česar se je začelo razpadanje organskih snovi v mokrišču in širjenje smradu. Stanje je danes na videz ponovno normalno, a pri tem se je potrebno zavedati, da je naravno ravnovesje lahko tudi zelo krhko. Zadnji članek v tem sklopu je prispeval Klemen Pucko, ki obravnava Naturo 2000 na Goriškem in predlaga, kako bi ta območja vključili v učne poti za namen šolskih dejavnosti.

Dr. Anton Polšak

Zavod RS za šolstvo
anton.polsak@zrss.si

Avtor teh vrstic je nekaj napisal še o Planici in nekaterih zadregah glede geografske terminologije, ki ob potekajoči prenovi učnih načrtov znova stopa v ospredje strokovnih razprav.

To pa bi bilo tudi vse, ampak ni!

V času pisanja tega uvodnika je prof. dr. Jurij Kunaver obeležil častitljivih 90 let. Želimo mu vse najboljše in strumen korak na nadaljnji življenjski in geografski poti.

V času izdaje revije so v noči s 3. na 4. avgust 2023 Slovenijo prizadele poplave zlasti na območju Zgornje Savinjske doline, Koroške in ponekod na Gorenjskem. Zaradi obilnega dežja so vodotoki narasli na raven stoletnih voda in s seboj odnašali hiše in drugo infrastrukturo, na stotine objektov pa je bilo zalitih s poplavno vodo, muljem in rečnim gradivom, ki je na debelo prekril tudi številna dvorišča, prometnice ter druge površine, narasle vode pa so odnašale mostove. Ob tem so se sprožili tudi številni zemeljski plazovi. Zgodila se je katastrofa, kakršne Slovenija še ni doživela, najbolj pa so bili prizadeti ljudje, ki so izgubili svoje imetje, nekateri tudi svoje domove, ki so jih ustvarjali s svojim delom in trudom.

Mnogo truda bo potrebno, da bo povzročena škoda odpravljena, čeprav marsikje pokrajina ne bo več takšna kot je bila.

Dr. Borut Stojilković,
predsednik Državne tekmovalne komisije
Zavod RS za šolstvo; Univerza na Primorskem

Geografsko tekmovanje v 2023 in poprej

V letu, ko se je pri geografskem tekmovanju vse vrtelo okoli vode, kar je bila tudi osrednja tema tekmovanja 2022/23, so številke udeležencev po koronskem upadu zopet začele naraščati. Šolske stopnje se je udeležilo 7709 tekmovalcev, državne pa od uvrščenih 258 kar 242. Skupno je bilo podeljenih 2736 bronastih priznanj na šolski stopnji in 49 srebrnih ter 142 zlatih priznanj na državni stopnji tekmovanja.

Tekmovanje, ki poteka vse od leta 1995/96, se je skozi čas razvijalo, spreminjalo, krepilo. Vsaka od »ekip«, oziroma pravilneje zapisano državnih tekmovalnih komisij, je v najboljši veri skušala slediti duhu časa in razvoju stroke. Zadnja štiri leta je kljub prvim obetom zaznamovala pandemija covida-19, ki je vplivala tako na število udeležencev kot tudi na strukturo tekmovanja. Zaradi koronskih omejitev smo bili leta 2020 obveščeni, da

